

Đôi lúc, b^hn có c^hm giác m^ht trí nh^h t^hm th^hi n^hen ch^hng bi^ht m^hnh đang và c^hn làm g^h? Càng l^hn tu^hi, con ng^hhi càng hay quên.

Đó là lý do b^hn n^hen quan t^hm, ch^ham s^oc cho "b^h nh^h" c^ha m^hnh t^h b^hy gi^h.

Trí nh^h và ho^ht đ^hng trí tu^h nói chung là ch^hc n^hng th^hn kinh cao c^hp c^ha con ng^hhi. Ở m^hi ng^hhi, trí nh^h l^hi có nh^hng ph^hng th^hc ho^ht đ^hng phù h^hp v^hi hoàn c^hnh ngh^h nghi^hp, gia đ^hnh, v^h th^hx^h h^hi c^ha h^h.

Trí nh^h ng^hn hay dài h^hn đ^hu ph^h thu^hc vào não b^h

Ng^hhi ta phân bi^ht hai lo^hi trí nh^h ng^hn h^hn và dài h^hn. Trí nh^h ng^hn h^hn là kh^h n^hng l^hu gi^h nh^hng thông tin m^hi ti^hp nh^hn trong vài giây, tr^híc khi nó đ^hac c^hng c^h đ^h gi^h l^hi lâu dài. Trí nh^h dài h^hn là quá trình l^hu gi^h các thông tin ti^hp nh^hn đ^hac và con ng^hhi có th^h nh^h t^hi ch^hng sau m^ht th^hi gian.

Dù ng^hn hay dài h^hn, vi^hc hình thành và duy trì trí nh^h đ^hu tr^hng c^hy vào m^ht khu v^hc n^hm sâu

trong não bò, gòi là vùng hippocampus. Bên cạnh nó là vùng hòn nh nhân (amygdala), tò o cùm xúc, in dò u nhóng ký ỷc cù a mòi ngòi. Lòp ngoài cù a vò não lò u giò trí nhớ dài hòn nhóng khu vòc khác nhau nhóng loòi hình thông tin đa dòng nhóng ngôn ngòi, cù chòi, cù m giác....

Đó nhóng vùng nói trên hoòt dòng hiòu quòi, các dòng mòch nuôi não phòi thông suòt đòi não có ô-xy, nǎng lòi ng, các chòt dòi n truyòn thòn kinh không thiòu hòt và các "khòp thòn kinh" (synase) dòi c bò o tòi.

Tuy nhiên, trong thòc tòi, nhóng đòi u kiòn đó dò bò xâm hòi do tác dòng cù a nhíòu yòu tòi, khiòu chúng ta sa sút trí tuòi, mòt trí nhóng, bò bò nh Alzheimer, Parkinson...

Nhóng phòi ỷng pháp cù i thiòn trí nhớ hiòu quòi

Kòi thù nguy hiòm nhóng cù a trí nhớ là stress. Trong gia đình cũng nhóng ngoài xã hòi, mòi ngòi dòi u chòu nhíòu áp lòi c. Không ít ngòi i bò stress tròm tròng khiòu n cù thò phóng thích nhíòu cortisol (hormone stress), làm tòi n thòi ng vùng hippocampus.

Mòt khác, stress còn làm giòm, thòm chí mòt tòp trung. Ngoài ra, cortisol còn thúc dòi y viòc sòi xuòt insulin, ngăn không cho vùng hippocampus sò dòng dòi đòi ỷng huyòt đòi não có nǎng lòi ng cho viòc ghi nhóng. Hòn thò stress còn gây khó khăn cho viòc "truy cùp" ký ỷc đãi dòi c lò u giò.

Dòi i đây là các cách giúp cù i thiòn trí nhớ.

1. Hòa giòi stress bò ng phòi ỷng pháp thiòn hay yoga. Đây là cách gò bò các áp lòi c, làm trùng giän tâm thòn, tăng khòi nǎng tòp trung... Ngoài ra, bò n có thò luyòn tòp thò lòi c ngoài trò nhóng bòi lòi, đi bòi, dòi p xe, tòp aerobic... Hoòt dòi ng thò lòi c chính là biòn pháp đòi t chay stress, vì chúng cho tim tăng cung lòi ng máu tòi não và các phòi tòng, khiòu n tinh thòn phòi n chòi, sòng khoái.

2. Tòp thò dòi c cho não bò ng cách đòi c sách, báo, lòi t các trang web lành mòi nh và bò ích.

Đóng thòi, bùn nêu chòi các trò chòi trí tuệ nhì ô chò, cò tòi ng (hoặc cò vua), hòc ngoi i ngò hay chòi mòt loà i nhòc cò nào đó... Cách này làm tăng lòi ng ô-xy tòi não, thúc đò y quá trình dòch chuyòn tò bù nhò ngò n hòn sang dài hòn.

3. Mòt chò đò dinh dòi ng đò y đò và cân đòi, nhiòu rau, trái cây, giúp tăng còi ng các chòt dinh dòi ng nhò lecithin (có trong dòu đòu nành, tròng, lòc, mòm lúa mòch, gan), vitamin C (trong cam, chanh, rau, quò) và các vitamin nhóm B (trong gan, thòn, thòt nòc, sòa, yoghurt). Tòt cò các chòt này hò trò cho viòc sòn xuòt chòt dòi n truyòn thòn kinh acetylchline.

Các a-xít béo omega-3 nhò DHA đòi c coi là "thòc ăn cò a não". Chúng có nhiòu trong các loài cá biòn vùng nòi c lònh nhò cá hòi, các trích.... giúp bù đòp mòt lòi ng đáng kò chòt xám cò a não. Chòt béo trong não làm thành các màng tò bào và giò vai trò quan tròng trong hoòt đòi ng sòng còn cò a tò bào não. Các nò-ron thòn kinh cũng ròt giàu a-xít béo omega-3 còn giúp cân bùng xòm xúc lành mònh và tâm tròng tích còc còi ngòi cao tuòi. DHA cũng là thành phòn chính cò a các "khòp thòn kinh".

Nhiòu công trình nghiên còu đã cho thòy, các chòt chòng ô-xy hóa tò rau, trái cây, các quò mòng (mâm xôi), khoai lang, cà chua, bông còi xanh, cò còi đòi ng, cam, nho, quò cherry, kiwi, gòc... làm giò m đáng kò nguy cò suy giò m trí nhò di chòng trung hòa hoặc vô hiò u hóa các gòc tò do. Ngoài ra, các chòt chòng ô-xy hóa còn còi thiòn dòng chòy ô-xy qua cò thò và não.

Vòi nhòng ngòi cao tuòi, chò đò ăn hòn chò nǎng lòi ng xem ra ròt hòu ích. Hò sò tránh đòi ng các nguy cò thò a cân, béo phì, dòi n tòi nhòng bùnh mòn tính nhò cao huyòt áp, đái tháo đòi ng, bùnh tim mòch... Chúng không nhòng đè dòa khò nǎng ghi nhò mà cò sinh mòng ngòi cao tuòi.

Não có chòng 50% nòi c cho nêu bùn phòi uòng đòi nòi c (1.500-2.000ml mòi ngày) đò thòy hòp (hydrate hóa) não dò dàng. Thiòu nòi c hoặc mòt nòi c nhò có thò làm gia tăng hormone stress, khiòn não bù tòi thòi ng, giò m thiòu trí nhò. Bùn có thò uòng nòi c sôi đòi nguòi hoặc nòi c trà. Trong trà có nhiòu chòt tăng thò giän tâm thòn, tăng sò lanh lòi, hoòt bát... Thò nhòng, bùn còi tránh uòng trà đòi c vào buòi tòi vì có thò dòi n đòi n mòt ngòi.

Mòi ngày, bùn nêu uòng mòt đòi n hay ly ròi u vang đòi. Chúng có tác dòi ng làm giän nò mòch máu. Các chòt chòng ô-xy hóa trong ròi u còn bùo vò tò bào não, qua đó còi thiòu trí nhò cò a

b^hn. Tuy nhiên, không nên l^om d^hng r^hu vì u^hng nhi^hu làm tăng cholesterol, nguy c^hx^hv^ha đ^hng m^hch và c^hn tr^hdòng máu t^hi não. Các nghiên c^hu c^ha Đ^hi h^hc Harvard, M^h, đã ch^hng minh, ng^hnh^hl^om d^hng r^hu th^hng kém t^hp trung. Khi tham gia nh^hng th^hnghi^hm v^hnh^hn th^hc, h^hkém h^hn h^hn nh^hng ng^hnh^hi u^hng r^hu vang có ch^hng m^hc.

4. Ph^hi t^ho đ^hhc gi^hc ng^h t^ht đ^h giúp n^hao c^hng c^htrí nh^h ng^hn h^hn c^hng nh^hdài h^hn. Nghiên c^hu c^ha Đ^hi h^hc Lubeck, Đ^hc, đã cho th^hy s^hsáng t^ho và kh^hn^hng gi^hi quy^ht v^hn đ^h có li^hen quan m^ht thi^ht đ^hn gi^hc ng^h đ^hy đ^hc^ha m^hi ng^hnh^hi. Ch^hng m^ht ng^h hay ch^hng ng^hng th^hkhi ng^h làm cho ng^hnh^hi ta m^ht m^hi n^hnh^hng không th^ht^hp trung.

5. Ki^hm soát t^ht nh^hng c^hnh m^hnh m^hnh t^hnh nh^h cao huy^ht áp, đái tháo đ^hng... c^hng là m^ht gi^hi pháp h^hu hi^hu đ^ht^hng c^hnh trí nh^h.

6. L^hi s^hng t^hch c^hc, l^hc quan, c^hi m^h có t^hac đ^hng r^ht l^hn trong vi^hc gi^hm thi^hu nguy c^htr^hm c^hm, nh^ht là đ^hi v^hi ph^h n^h ti^hn m^hnh kinh, m^hnh kinh và nh^hng ng^hnh^hi cao tu^hi. Đ^hng thi^hi, cách này c^hnh c^hi thi^hn đ^hng k^htrí nh^h và các ho^ht đ^hng trí tu^hnói chung.